

УДК 004.9:[334:005.332.4]

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.92-95>**Кравченко О.О.**

кандидат економічних наук

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Kravchenko Olena

PhD in Economic Sc.

Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi

<https://orcid.org/0000-0002-8776-4462>**Зінченко А.В.**

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Zinchenko Angelina

Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджується вплив цифровізації та соціальної відповідальності на конкурентоспроможність підприємств, що є важливим аспектом для забезпечення стійкого розвитку бізнесу в умовах швидких змін на глобальному ринку. Цифровізація, як один із основних драйверів інновацій, дає підприємствам можливість модернізувати бізнес-процеси, підвищити ефективність та створювати нові продукти і послуги, що відповідають вимогам сучасних споживачів. Водночас, соціальна відповідальність, яка охоплює етичні, екологічні та соціальні аспекти бізнес-діяльності, стає важливим інструментом для зміцнення репутації компанії, побудови довгострокових відносин з клієнтами та партнерами, а також для зниження ризиків, пов'язаних з правовими та екологічними вимогами.

Завдяки інтеграції цифрових технологій і принципів соціальної відповідальності підприємства отримують конкурентні переваги, здатні адаптуватися до змінюваного ринкового середовища і зміцнювати свою позицію на ринку. Однак, ці процеси також стикаються з певними викликами, такими як необхідність великих інвестицій у технології, організаційні зміни та розробку комплексних стратегій. У статті аналізується, як ці фактори взаємодіють і взаємодоповнюють один одного, а також як їх стратегічне використання може призвести до значних переваг для компаній, які прагнуть не лише досягти фінансового успіху, але й зробити свій внесок у сталий розвиток суспільства та навколишнього середовища. Стаття має на меті надати глибше розуміння того, як цифровізація і соціальна відповідальність можуть стати основою для підвищення конкурентоспроможності підприємств у глобалізованому світі, а також запропонувати практичні рекомендації для бізнесу.

Ключові слова: цифровізація, соціальна відповідальність, конкурентоспроможність підприємства, потенціал підприємства, інновації, глобалізація.

DIGITALIZATION AND SOCIAL RESPONSIBILITY: IMPACT ON THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES

The purpose of this study is to investigate the impact of digitalization and corporate social responsibility (CSR) on the competitiveness of enterprises, highlighting the importance of integrating these components to achieve sustainable growth and resilience in a rapidly evolving business environment. This topic is particularly relevant given the increasing pressure on companies to adopt innovative digital solutions while simultaneously addressing social and environmental concerns. The convergence of these trends necessitates the development of new strategies that balance technological progress with responsible business practices.

The research methodology employed includes a thorough analysis of theoretical foundations, comparative studies of international best practices, and case analysis of successful companies that have effectively integrated digitalization and CSR into their corporate strategies. Secondary data sources such as scientific publications, business reports, and industry analyses were utilized to identify patterns, challenges, and opportunities associated with this integration.

The results indicate that digitalization and CSR are powerful drivers of competitiveness, contributing to enhanced operational efficiency, improved customer satisfaction, greater brand loyalty, and expanded access to global markets. The synergy between technological innovation and social responsibility fosters the creation of value-added products and services, strengthens corporate reputation, and enhances organizational adaptability to external challenges. However, enterprises face significant obstacles, including high implementation costs, complexity of integrating these approaches,

cybersecurity threats, and difficulties in measuring the tangible impact of CSR initiatives.

The practical significance of this study lies in providing clear recommendations for enterprises seeking to enhance their competitiveness through the integration of digital technologies and CSR principles. The proposed approach offers valuable insights for business managers, policymakers, and researchers aiming to develop innovative, socially responsible, and technologically advanced business models. By adopting best practices and leveraging digital tools for effective CSR implementation, companies can achieve sustainable competitive advantages and ensure long-term success in the global marketplace.

Keywords: digitalization, corporate social responsibility, enterprise competitiveness, enterprise potential, innovation, globalization.

JEL classification: L21, M14, O32, O33, F61

Постановка проблеми. У сучасному світі підприємства стикаються з численними викликами, які вимагають постійної адаптації та інновацій. Одними з ключових факторів, що визначають конкурентоспроможність підприємств, є цифровізація та соціальна відповідальність. Ці аспекти впливають на стратегічний розвиток компаній, формуючи нові можливості для вдосконалення бізнес-процесів, а також забезпечення сталого розвитку. Цифрові технології дозволяють оптимізувати операційні процеси, знижувати витрати та створювати нові продукти, в той час як соціальна відповідальність бізнесу забезпечує стійку репутацію, довіру з боку споживачів і партнерів, а також знижує екологічні та соціальні ризики.

Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю дослідження того, як цифрові технології та принципи соціальної відповідальності можуть бути інтегровані в корпоративні стратегії для підвищення конкурентоспроможності на сучасних ринках. Проте в Україні, як і в інших країнах пострадянського простору проблема залишається недостатньо дослідженою, особливо в контексті малих та середніх підприємств, які мають обмежені ресурси для реалізації цих інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові дослідження показують, що цифровізація та соціальна відповідальність мають значний вплив на конкурентоспроможність підприємств. Зокрема, у своїх роботах А. Портер та М. Крамер акцентують увагу на тому, як корпоративна соціальна відповідальність може стати джерелом конкурентної переваги, якщо вона інтегрується в стратегію компанії та підкреслюють важливість цифрових технологій у трансформації бізнес-процесів і покращенні економічної ефективності підприємств.

Існують численні роботи, що досліджують взаємодію між цифровими технологіями та соціальними ініціативами в міжнародному контексті, зокрема, можна виділити авторів Гавриленко Н.Г. [1], Герасимова В.О., Резанов Е.О. [2], Магиляс Ю. [3], Сірук О.М. [9].

Однак вітчизняні дослідження обмежуються в основному теоретичними розвідками і не враховують специфіку застосування цифрових інновацій і соціальної відповідальності в умовах швидкої економічної трансформації в Україні. Однією з проблем є також недостатня кількість практичних досліджень, які б аналізували вплив цих факторів на конкретні типи підприємств (малі, середні, великі) та на різні галузі.

Метою статті є аналіз впливу цифровізації та соціальної відповідальності на конкурентоспроможність підприємств. Для досягнення цієї мети необхідно визначити ключові аспекти цифровізації та соціальної

відповідальності, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємств; проаналізувати сучасні підходи до інтеграції цифрових технологій і соціальних ініціатив у стратегії компаній; виявити переваги та виклики, з якими стикаються підприємства при застосуванні цих підходів; розробити рекомендації для підприємств, орієнтовуючись на кращі практики і досвід міжнародних компаній.

Виклад основних результатів дослідження. Цифровізація є стратегічним інструментом, що дозволяє підприємствам адаптуватися до змінних умов ринку, забезпечувати ефективне управління ресурсами, підвищувати якість продукції та послуг, а також створювати інноваційні бізнес-моделі. Впровадження новітніх цифрових технологій, таких як автоматизація процесів, інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI) та великі дані, дозволяє значно знижувати витрати на операційну діяльність і підвищувати ефективність [1].

Одним з основних напрямків цифровізації є створення інтегрованих систем управління підприємством (ERP-систем), які допомагають оптимізувати бізнес-процеси, зокрема фінансові, логістичні, виробничі та маркетингові. Це дозволяє зменшити час на виконання завдань, знизити кількість помилок та покращити якість обслуговування клієнтів. Застосування аналітики великих даних дає можливість підприємствам більш точно прогнозувати попит, визначати потреби споживачів та приймати оперативні рішення в реальному часі. Наприклад, компанії, що використовують системи управління ланцюгами постачання (SCM), здатні своєчасно реагувати на зміни в попиті та оптимізувати виробничі потужності. Це дозволяє значно знижувати витрати на зберігання запасів і уникати дефіциту товарів.

Водночас, цифрові інновації створюють нові можливості для бізнесу через розвиток цифрових платформ. Наприклад, платформи для електронної комерції дозволяють підприємствам продавати свої товари та послуги глобальній аудиторії, що значно розширює ринки збуту [3].

Соціальна відповідальність бізнесу відіграє важливу роль у формуванні довіри до компанії, підвищенні її репутації та залученні нових клієнтів. Сучасні споживачі все більше орієнтуються на етичні, екологічні та соціальні цінності при виборі брендів. Компанії, які активно реалізують програми, спрямовані на підтримку сталого розвитку, збереження екології, поліпшення умов праці та соціальної рівності, отримують конкурентні переваги у вигляді лояльності клієнтів та зацікавленості з боку інвесторів [5].

Підприємства, які впроваджують принципи соціальної відповідальності, зазвичай мають кращу

репутацію серед споживачів, що може зменшити витрати на маркетинг і рекламні кампанії. Крім того, такі компанії часто отримують підтримку від держави або міжнародних організацій, заохочуючи тим самим до дотримання соціальних і екологічних стандартів. Зокрема, відомі бренди, такі як Patagonia, активно підтримують екологічні ініціативи, що значно покращує їх імідж і залучає нових клієнтів, які готові платити більше за товари, що відповідають їхнім екологічним цінностям.

Підвищення уваги до соціальної відповідальності також допомагає компаніям залучати та утримувати таланти. Організації, які створюють комфортні умови для працівників, сприяють розвитку інклюзивної корпоративної культури та соціальних ініціатив, можуть розраховувати на зниження плинності кадрів та підвищення продуктивності праці [8].

Інтеграція цифрових технологій і соціальної відповідальності дозволяє створити синергію, де кожен фактор доповнює і підсилює інший. Цифровізація надає інструменти для ефективного моніторингу та реалізації соціальних ініціатив, таких як відстеження впливу компанії на довкілля або розвиток соціальних проєктів через цифрові платформи. Наприклад, компанії можуть використовувати аналітику великих даних для вимірювання ефективності своїх програм з соціальної відповідальності, а також оптимізувати витрати на реалізацію цих ініціатив.

Використання цифрових технологій дозволяє бізнесам швидше адаптуватися до нових вимог споживачів та партнерів щодо сталого розвитку. Крім того, цифрові платформи можуть бути використані для прозорого звітування про корпоративну соціальну

відповідальність, що зміцнює довіру споживачів і забезпечує конкурентні переваги. Компанії можуть використовувати блокчейн для підтвердження походження товарів і стійкості виробничих процесів. Це дає споживачам гарантію того, що продукти, які вони купують, були виготовлені з урахуванням екологічних стандартів [9].

Отже, основними перевагами застосування цифровізації та соціальної відповідальності можемо визначити (табл. 1):

1. *Підвищення ефективності бізнес-процесів:*
 - оптимізація виробництва через автоматизацію;
 - використання великих даних для покращення маркетингових стратегій;
 - швидке реагування на зміни ринку через аналітичні системи.
2. *Зростання лояльності споживачів:*
 - позитивний імідж завдяки соціальним ініціативам;
 - підтримка екологічних проєктів та дотримання етичних норм.
3. *Доступ до нових ринків та інвестицій:*
 - використання цифрових платформ для глобального охоплення;
 - підвищення привабливості для інвесторів, орієнтованих на сталість.
4. *Підвищення інноваційності:*
 - використання новітніх технологій для створення унікальних продуктів та послуг;
 - спільне використання цифрових рішень для підтримки соціальних проєктів [6].

Таблиця 1

Вплив цифровізації та соціальної відповідальності на конкурентоспроможність

	Цифровізація	Соціальна відповідальність
Ефективність	Оптимізація бізнес-процесів, зниження витрат	Зниження операційних ризиків
Інновації	Впровадження нових технологій і продуктів	Удосконалення репутації бренду
Доступ до ринку	Розширення каналів збуту, вихід на нові ринки	Орієнтація на потреби споживачів
Стійкість	Підвищення гнучкості, адаптація до змін	Довгострокова стратегія, зменшення шкідливого впливу на довкілля

Джерело: складено автором

Головними викликами застосування цифровізації та соціальної відповідальності, на нашу думку, можна назвати:

1. Високі витрати на впровадження цифрових технологій, що особливо критично для малих та середніх підприємств.
2. Складність інтеграції соціальних та цифрових стратегій, тобто необхідність створення єдиної корпоративної стратегії.
3. Проблеми з безпекою та конфіденційністю даних – завжди високі ризики витоку інформації та кіберзлочинності.
4. Невизначеність щодо повернення інвестицій, складність у вимірюванні економічного ефекту від соціальних ініціатив.
5. Регуляторні бар'єри, які виникають внаслідок невідповідності національних норм міжнародним стандартам [7].

Висновки. Цифровізація та соціальна відповідальність стають важливими складовими

конкурентоспроможності підприємств на сучасному глобалізованому ринку. Вони не лише допомагають компаніям оптимізувати бізнес-процеси та підвищити ефективність, але й сприяють зміцненню репутації та залученню лояльних споживачів. Інтеграція цих факторів може стати основою для створення стійких і інноваційних бізнес-моделей, які здатні адаптуватися до швидко змінюваного середовища.

Однак, незважаючи на позитивні результати, підприємства стикаються з рядом викликів, таких як високі витрати на впровадження цифрових технологій, необхідність адаптації до нових соціальних норм і стандартів, а також проблеми з інтеграцією цих двох складових у стратегію розвитку компанії. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методик оцінки ефективності інтеграції цифрових технологій та соціальної відповідальності в контексті різних типів підприємств, а також у вивченні їхнього впливу на різні галузі економіки. Слід також досліджувати способи мінімізації ризиків, пов'язаних з високими витратами

на інновації, і розробляти рекомендації для малих та середніх підприємств щодо адаптації до нових вимог цифровізації та соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко Н.Г. (2021). Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки, № 3(47). Т. 1. С. 36-46. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/19138>.
2. Герасимова, В.О., Резанов, Е.О. (2020). Конкурентоспроможність підприємства: сутність та фактори впливу в сучасних умовах. Економічний простір, № 154. С. 93-97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-17>.
3. Гудзь О.Є., Федюн С.А., Щербина В.В. (2019). Диджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес, № 3. С. 18-244. URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2215>.
4. Лінгур Л.М., Єсіна О.Г. (2019). Формування соціальних стандартів бізнесу в контексті реструктуризації корпоративних інформаційних систем. Причорноморські економічні студії, Вип. 40. С 107–111. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/handle/123456789/8853?mode=full>.
5. Кравченко О.О., Антоненко А.С. (2025). Корпоративна етика як основа соціально відповідального бізнесу. Економічний простір, Вип. 200. С. 60-63. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.60-63>.
6. Магиляс, Ю. (2022). Соціально відповідальний бізнес в умовах цифрової трансформації суспільства. Аспекти публічного управління, Т. 10. № 6. С. 55-60. DOI: <https://doi.org/10.15421/152244>.
7. Пилипів Н.І., Максимів Ю.В., П'ятничук І.Д. (2020). Концептуальний підхід до побудови обліково-інформаційного забезпечення соціальної відповідальності підприємства через призму системи ділового партнерства. URL: <https://www.researchgate.net/publication/331595884>.
8. Радіонова І.Ф, Акулов О. (2023). Ідентифікація категорії «цифрова економіка» в теоретичній та прикладній економіці. Вчені записки Університету «КРОК», № 2(70). С. 9–20. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-9-20>.
9. Сірук О.М. (2024). Цифровізація бізнесу та її вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання у сфері торгівлі. Економіка та суспільство, № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-85>.
10. Що таке бізнес-екосистема і чому вона так важлива? URL: <https://whiteand.partners/shho-take-biznes-ekosystema-i-chomu-vona-tak-vazhlyva/>.

References:

1. Gavrilenko, N. (2021). Suchasni tendentsii tsifrovizatsii yekonomiki: problemi ta perspektivi rozvitku [Modern trends in the digitalization of the economy: problems and prospects for development]. International scientific journal «Internauka». Series: Economic Sciences, No. 3(47). Vol. 1. Pp. 36-46. Retrieved from: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/19138>. [in Ukrainian].
2. Gerasimova, V., & Rezanov, E. (2020). Konkurentospromozhnist pidpriemstva: sutnist ta faktori vplyvu v suchasnikh umovakh [Competitiveness of an enterprise: essence and factors of influence in modern conditions]. Economic space, Vol. 154. Pp. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-17>. [in Ukrainian].
3. Gudzy, O. (2019). Didzhitalizatsiya, yak konkurentna perevaga pidpriemstv [Digitalization as a competitive advantage of enterprises]. Economics. Management. Business, No. 3. Pp. 8–24. Retrieved from: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2215>. [in Ukrainian].
4. Linhur, L.M. & Yesina, O.H. (2019). Formuvannya sotsial'nykh standartiv biznesu v konteksti restrukturyzatsiyi korporatyvnykh informatsiynykh system [Formation of social standards of business in the context of corporate information systems restructuring]. Black Sea Economic Studies, Iss. 40. Pp. 107–111. Retrieved from: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/handle/123456789/8853?mode=full>. [in Ukrainian].
5. Kravchenko, O.O., & Antonenko, A.S. (2025). Korporatyvna etyka yak osnova sotsialno vidpovidalnoho biznesu [Corporate Ethics as the Foundation of Socially Responsible Business]. Economic space, Vol. 200. Pp. 60-63. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.60-63>. [in Ukrainian].
6. Mahylias, Y. (2022). Socially responsible business in the conditions of digital transformation of society. Aspects of public administration, Vol. 10. No. 6. Pp. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.15421/152244>. [in Ukrainian].
7. Pylypiv N.I., & Maksymiv, Yu.V. & Pyatnychuk I.D. (2020). Kontseptual'nyy pidkhid do pobudovy oblikovo-informatsiynoho zabezpechennya sotsial'noyi vidpovidal'nosti pidpryyemstva cherez pryzmu systemy dilovoho partnerstva [Conceptual approach to the construction of accounting and information support of social responsibility of the enterprise through the lens of the business partnership system]. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/331595884>. [in Ukrainian].
8. Radionova, I., Akulov, O. (2023). Identifikatsiya kategorii «tsifrova yekonomika» v teoretichnii ta prikladnii yekonomitsi [Identification of the category “digital economy” in theoretical and applied economics]. Academic notes of the University «KROK», No. 2(70). Pp. 9–20. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-70-9-20>. [in Ukrainian].
9. Siruk, O.M. (2024). Tsyfrovizatsiia biznesu ta yii vplyv na konkurentospromozhnist subiektiv hospodariuvannya u sferi torhivli [Digitalization of business and its impact on the competitiveness of business entities in the trade sector]. Economy and society, No. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-85>. [in Ukrainian].
10. Shcho take biznes-ekosistema i chomu vona tak vazhlyva? [What is a business ecosystem and why is it so important?]. Retrieved from: <https://whiteand.partners/shho-take-biznes-ekosystema-i-chomu-vona-tak-vazhlyva/>. [in Ukrainian].